

Тема уроку: Прикметник. Відмінкові закінчення прикметників.

Фронтальне опитування.

1. *Яка частина мови називається прикметником? Наведіть приклади.*
2. *Що означає прикметник?*
3. *На які питання відповідає прикметник?*
4. *Які морфологічні ознаки має прикметник?*
5. *Яку синтаксичну роль виконує прикметник?*
6. *На які групи за значенням поділяються прикметники?*
7. *Що таке якісні прикметники? На які питання вони відповідають? У чому їх особливість? Наведіть приклади.*
8. *Що таке відносні прикметники? На які питання вони відповідають? У чому їх особливість? Наведіть приклади.*
9. *Що таке присвійні прикметники? На які питання вони відповідають? У чому їх особливість? Наведіть приклади.*
10. *Чому відбувається перехід прикметників з однієї групи за значенням в іншу? Наведіть приклади.*
11. *Які є ступені порівняння прикметників?*
12. *Як утворюється проста форма прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння?*
13. *Як утворюється складена форма вищого й найвищого ступенів порівняння?*
14. *Які прикметники не утворюють ступені порівняння? Чому?*
15. *Яку роль відіграють у мовленні прикметники вищого й найвищого ступенів порівняння?*
16. *Які є форми прикметників?*
17. *Що таке повна форма? Наведіть приклади.*
18. *Що таке коротка форма? Наведіть приклади.*
19. *Яка форма називається нестягненою? Наведіть приклади.*
20. *Що таке стягнена форма? Наведіть приклади.*
21. *Де зазвичай використовуються короткі та нестягнені форми прикметників? Для чого?*

22. Які є групи прикметників?

23. Які прикметники належать до твердої групи? Наведіть приклади.

24. Які прикметники належать до м'якої групи? Наведіть приклади.

25. До якої групи належать прикметники на -лиций? Наведіть приклади.

26. Як відмінюються прикметники твердої і м'якої груп?

27. Як відмінюються прикметники на -лиций?

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Вправа 1. Розподільний диктант. Прикметники твердої та м'якої груп записати у дві колонки.

I. Величний, майстерний, давній, працьовитий, літній, сторонній, молодий, середній, присутній, батьків, Андріїв, Маріїн, мужній, задній, подорожній, певен, жив, ясен, ближній, колишній, житній, рад, художній, телячий, будній, сизий.

II. Земляні, смішні, братні, брудні, босі, вчорашні, голі, вірні, житні, рідні, заячі, майбутні, сухі, смішні, незабутні, могутні, брудні, заможні.

Вправа 2. Переписати прикметники, на місці крапок дописуючи закінчення називного відмінка однини чоловічого роду. Визначити, до якої групи належить кожний прикметник. Навіщо прикметники поділено на групи?

Веснян..(ий), учорашн.. (ій), крайн.. (ій), модн.. (ий), городн.. (ій), кутн.. (ій), західн.. (ий), туг.. (ий), тямущ.. (ий), міцн.. (ий), зовнішн.. (ий).

Вправа 3. Робота біля дошки. Провідміняти прикметники навчальний, освітній, довгошийй.

Вправа 4. Подані словосполучення поставити у родовому та орудному відмінках однини. Пояснити правопис відмінкових закінчень прикметників та іменників.

Висока круча, вужча межа, гаряча каша, простора площа, родюча вишня, пахуча груша, розкішна черешня, лагідна теща, боязка миша, заяча душа, ведмежа послуга, теляча покірність, овеча вдача, вовча паща, ближня дача.

Вправа 5. Самостійна робота. Провідміняти за варіантами: самотний, самотній.

Вправа 6. Вибірково-розподільна робота. Записати прикметники у формі

називного відмінка однини чоловічого роду. Указати на групи прикметників за типом відмінювання.

Прибережн..., братн..., пшеничн..., сінешн..., заможн..., природн..., художн..., мужн..., висок..., дружн... .

Розтлумачити слова дружній і дружний.

Відповідь: дружній — приязний, дружний — одностайний.

Вправа 7. Творча робота. *Записати словосполучення в орудному відмінку однини, пояснити правопис. Скласти 2—3 речення, використовуючи подані сполучення слів.*

Вужча кімната, більша площа, нижча круча, домашня локшина, порожня скриня, старожитній звичай, хатній посуд, зовнішній вигляд.

Вправа 8. Навчальне редагування. *Прочитати прикметники. Знайти неправильні форми слів. Записати, виправляючи недоліки.*

1. Кварцевий, помаранчовий, шавлієвий, грушевий, вишньовий, життєвий, миттєвий.

2. Хатний оберіг, тутешний звичай, літний чоловік, дорожний знак.

Вправа 9. Дослідження-моделювання. *Змодельювати ланцюги відмінкових форм прикметників, розташувавши їх у правильній послідовності. Виділити закінчення, назвати відмінки.*

1) Гіркому, на гіркому, гіркий, гірким, гіркого.

2) На нижнім, нижній, нижньому, нижнього, нижнім.

3) Правильна, правильною, правильної, правильну, на правильній, правильній.

4) Справжніми, справжніх, справжні, на справжніх, справжнім.

5) Вродливим, вродливими, вродливі, на вродливих, вродливих.

6) Заключним, на заключному, заключного, заключному, заключне.

Вправа 10. Робота у групах. *Записати словосполучення, уставляючи в закінчення прикметників букву и або і. Визначити відмінки. Виділити закінчення.*

Група 1. Невелик..й став, у чист..й воді, весел.. хлопці, на чуж..й землі, живо-дайн.. краплини.

Група 2. Широк..й долині, велик..м співом, могутн..й дуб, на величн...м святі.

Група 3. Задумлив..м поглядом, щаслив..й долі, народн.. гуляння, пінист..й воді.

Вправа 11. Творча робота. *Записати прикметники, додавши до них іменники. Виділити закінчення. Визначити групу прикметників та іменників за м'якістю.* Кривош.., городн.., дорожн.., природн.., самобутн.., порожн.., потужн.., безробітн.., дочірн.., завтрашн.., домашн.., дорожн.., коричнев...

► *Провідміняти по одному прикметнику твердої і м'якої групи. Виділити закінчення.*

Вправа 12. *Відновити деформований текст, уставивши в нього прикметники з довідки у відповідному відмінку. Виділити закінчення, визначити відмінок.*

Коли в ... степи приходила ... весна, по селах починали лаштуватися в ... дорогу чумаки. Минали ... дні перед виходом валок із сіл, і ось уже випливали ... вози у ... подорож.

Проводжали чумаків урочисто, усім селом. Співали пісень, виголошували напуття, а ... у громаді чоловік благословляв їх перед ... дорогою (М. Слабошпицький).

Довідка: величезний, ранній, останній, неблизький, нелегкий, український, далекий, найшанованіший.

► *Розподілити прикметники на групи за м'якістю.*

► *Розібрати за будовою прикметники величезний, найшанованіший.*

Подумати і дати відповіді на питання:

1. *Які прикметники належать до твердої, а які – до м'якої групи?*
2. *Які особливості відмінювання прикметників твердої групи?*
3. *Які особливості відмінювання прикметників м'якої групи?*
4. *Як відмінюються прикметники на -лиций?*

Домашнє завдання.

1. Виконати тестові завдання (додаток 1).

Тестові завдання

1. Прикметник означає:

- А предмет;
- Б ознаку предмета або його приналежність;
- В кількість предметів або їх порядок при лічбі.

Дібрати й записати прикметник.

2. Ступені порівняння можна утворити від

- А якісних прикметників;
- Б відносних прикметників;
- В присвійних прикметників.

Від самостійно дібраного прикметника утворити всі форми вищого й найвищого ступенів порівняння (напр.: *мудрий – мудріший; більш (менш) мудрий; наймудріший; найбільш (найменш) мудрий*).

3. Ознаку предмета за його відношенням до часу, місця, матеріалу тощо позначають:

- А якісні прикметники;
- Б відносні прикметники;
- В присвійні прикметники.

Від іменника *лебідь* утворити прикметник, увести його до словосполучень або речень так, щоб він був присвійним та відносним.

4. На питання *чий? чия? чие?* Відповідають:

- А якісні прикметники;
- Б відносні прикметники;
- В присвійні прикметники.

Визначити, до якої групи за значенням належить прикметник у виразі *ведмежа послуга*.

5. У формі найвищого ступеня порівняння стоять прикметники:

- А гарніший, біліший, гіркіший;
- Б більш легкий, менш вдалий, більш творчий;
- В найкращий, найбільш міцний.

Утворити просту форму найвищого ступеня порівняння прикметника *стрункий (близький)* або скласти (пригадати) й записати речення з прикметником у формі вищого ступеня порівняння (напр.: *Чим більший тягар несемо на плечах, тим глибші лишаєм сліди!* (Л.Талалай).

6. Короткі форми прикметників - це

- А золотая, широкее, відважніі;
- Б юний, мужній, блакитний;
- В повен, рад, золот, зелен.

Пригадати й записати речення з народної пісні (або прислів'я), що вміщує коротку форму прикметника (напр.: *Пливе човен, води повен. Так голоден, що робити не годен* (Нар.творч.).